

Г. Прунцева, канд. экон. наук
ОО "Институциональные реформы"

СУЩОСТНЫЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

В статье определена сущность и проанализированы основные компоненты комплексного механизма обеспечения продовольственной безопасности страны. Представлены инструменты реализации и показатели оценки эффективности функционирования анализированного механизма. Предложена структура комплексного механизма обеспечения продовольственной безопасности.

Ключевые слова: комплексный механизм, аграрный сектор, продовольственная безопасность.

G. Pruntseva, PhD in Economics
PO "Institutional reforms"

THE ESSENTIAL FOUNDATIONS OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF FOOD SECURITY MECHANISM

In the article we analyzed the essence and main components of a complex food security mechanism. We presented instruments of food security mechanism and indicators for assessing the efficiency of food security mechanism. We developed the structure of the complex food security mechanism.

Keywords: comprehensive mechanism, agriculture sector, food security.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. Basiurkina, N.Y., 2012. Orhanizatsiino-ekonomichnii mekhanizm zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Odeskoho rehionu. Ekonomichni innovatsi, 47, pp. 23-37.
2. Bondar, Z.K., 2015. Naukova zasady pobudovy derzhavnikh mekhanizmv zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy, II Mazhnarodna naukovopraktichna konferentsiia "Upravlinski nauky v suchasnomu sviiti", 1, pp. 29-32.
3. Varaksina, O.V., 2016. Formuvannia organizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu prodovolchoi bezpeky: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: spets. 08.00.03 "Ekonomika ta upravlinnia natsionalnim gospodarstvom", Poltava, p. 20.
4. Danilov – Danilian, V., 2003. Ustoichivoie razvitiie – problema vyzhivaniia cheloveka. Chelovek, 5, pp. 52-57.
5. Diatlova Yu.V., 2013. Mekhanizm rozvytku systemy zabezpechennia prodovolchoi bezpeky promyslovoho rehionu, pp. 90-94.
6. Kyfiak, V.I., 2011. Sutnist instytutsiinoho mekhanizmu rozvytku ahramykh pidpriemstv Available at: http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.php.
7. Lopatynskiy, Yu.M., Kyfiak V.I., 2014. Rozvytok ahramnoho sektora natsionalnoi ekonomiky na instytutsiynikh zasadakh [monohrafiia], Chernivetskyi nats. un-t, Chernivtsi, p. 248.
8. Lopatiuk, P.I., 2013. Orhanizatsiino-ekonomichnyi mehanizm zabezpechennia vyrobnytstva ahramnoi sfery Ukrainy v suchasnykh umovakh. Available at: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/209/1/Orhanizatsiino-ekonomichnyi%20mekhanizm%20zabezpechennia%20vyrobnytstva%20ahramnoi%20sfery%20ukrainy%20v%20suchasnykh%20umovakh.pdf>.
9. Mazur, H.F., 2012. Finansovo-ekonomichnyi mehanizm formuvannia konkurentnykh perevah APV. Available at: <http://intkonf.org/k-e-n-mazur-g-f-finansovo-ekonomichnyi-mehanizm-formuvannia-konkurentnih-perevah-apv/>.
10. Moldavan, L., 2014. Agroekolohichni chynnyky prodovolchoi bezpeky krainy, Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenko, 163, pp. 46-51. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/163-10/9>.
11. Nemchenko, V.V., 2012. Prodovolcha bezpeka Ukrainy, Zbirnyk naukovykh prats VNAU, 4 (70), pp. 179-183.
12. Osetskiy, V., Prylutskiy A., 2013. Priorytetni napriamky derzhavnoho rehuliuвання ahramnoho rynku, Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenko, 146, pp. 56 – 60. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/146-5/16>.
13. Pisotskiy, A.A., 2012. Orhanizatsiino-ekonomichni zakhody udoskonalennia rynkovoho rehuliuвання ahramnoho vyrobnytstva, Naukivi pratsi Poltavskoi derzhavnoi akademii, pp. 106–112.
14. Savina, N.B., 2014. Orhanizatsiino-instytutsiyni mekhanizm derzhavnoho upravlinnia investytsiiami u ekonomiku krainy, II Mazhnarodna naukovopraktichna konferentsiia "Derzhavne upravlinnia i mistseve samovriadzuvannia: aktualni problemy ta shliakhy ikh vyreshennia", pp. 17-19.
15. Seperovich, N., Shevtsov O., 2002. Prodovolcha bezpeka v Ukraini: stan, problemy, shliakhy vyreshennia, Proekt "Ahramna polityka dlia ludskoho rozvytku", 11, p. 44.
16. Shevchenko, M.M., Bondar, Z.K., 2016. Teoretyko-metodolohichni zasady rozroblennia ta funktsionuvannia mekhanizmv zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi derzhavnoho budivnitstva, 17, pp. 96 – 103.
17. Food security, International food policy research institute. Available at: <http://www.ifpri.org/topic/food-security>.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 4(193): 43-50

УДК 338.3

JEL classification: O10, O30

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/7>

А. Чередник, асп.

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

У статті удосконалено понятійно-категоріальний апарат ефективності залучення венчурного бізнесу. Досліджено теоретичні засади поняття венчурний бізнес, виділено чотири підходи до його визначення, та розроблено власну дефініцію поняття, що у повній мірі відображає його сутність. Автором розглянуто існуючі підходи до визначення понять ефект та ефективність та виявлено, що ефективність являє собою співвідношення отриманого ефекту до витрат, що були понесені на його досягнення. Також автором розроблено поняття ефективності залучення венчурного бізнесу.

Ключові слова: венчурний бізнес, підприємництво, ефект, ефективність, ефективність венчурного бізнесу.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України являє собою низку кризових явищ, характерними рисами яких є нестабільний курс валют, невизначеність торговельних відносин з Росією та країнами ЄС, різке падіння платоспроможності населення, зниження попиту на українську продукцію на зовнішніх та внутрішніх ринках. Виникає необхідність пошуку нових шляхів ведення підприємницької діяльності, що зможе повноцінно функціонувати у нестабільних та ризикових умо-

вах зовнішньої середовища, одним із таких новаторських шляхів ведення бізнесу є залучення венчурного бізнесу. В українських джерелах літератури не представлено чіткого поняття венчурного бізнесу, але багато уваги приділяється венчурному інвестуванню та венчурному капіталу. У зв'язку з вищезазначеним виникає необхідність у дослідженні понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності залучення венчурного бізнесу в цілому присвячено не багату кількість наукових праць, але існують фундаментальні дослідження, що дають змогу автору повно розкрити основні поняття та категорії дослідження такі як "ефективність" та "венчурний бізнес". Серед іноземних науковців слід виділити А.І. Никконен і І.І. Родионова [16], Ю.П. Аммосова [35], Дж. Б. Тіделла [3], що присвятили свої наукові праці питанням теоретичного підґрунтя поняття венчурного бізнесу, серед вітчизняних науковців вагомий внесок у дослідження зазначеного поняття зробили В.Л. Кисіль, Р.В. Садловський [15], О. П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзівєвська, В.М. Євтушенко [14], О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук [9] та ін. Питаннями дослідження категорії "ефективність" присвячено багато іноземних та вітчизняних робіт, але досі дана категорія є дискусійною та немає загальноприйнятого її визначення. Вітчизняні науковці, що присвятили свої праці вивченню теоретичних засад категорії "ефективність": О. Л. Устенко [29], А. Д. Шеремет [30], Е.Н. Чижова, А.Н. Брежнев [25], І.В. Гонтарєва, Р. М. Нижегородцев [34] та ін. Внесок закордонних науковців у вирішення проблем визначення ефективності представлено у роботах М. Х. Мескона, М. Альберт, Ф.Хедоурі [32] та ін. Аналіз останніх публікацій виявив, що у жодному зі згаданих вище досліджень поняття "ефективність залучення венчурного

бізнесу" досі не було розглянуто як цілісне, тому виникає необхідність у формування понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу.

Методологія. Для досягнення основної мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: структурнологічний, аналізу, синтезу, узагальнення до вивчення теоретико-методичних засад проблем ефективності залучення венчурного бізнесу. Інформаційною базою проведеного дослідження є наукові праці визнаних у світовій науці зарубіжних та вітчизняних економістів та періодичні видання, присвячені вивченню проблем визначення поняття ефективності, ефекту, венчурного бізнесу.

Мета статті – сформувані понятійно-категоріальний апарат ефективності залучення венчурного бізнесу.

Результати. Процес формування понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу містить у собі декілька підпунктів (рис.1.): по-перше необхідно проаналізувати поняття венчурного бізнесу, що є безумовно ключовим у дослідженні та родового поняття "підприємництво", по-друге, дослідити категорію ефективність, що є досі дискусійною серед вітчизняних за іноземних науковців та поняття ефекту, на заключному етапі дослідження автором буде сформовано результуюче нове поняття "ефективність залучення венчурного бізнесу".

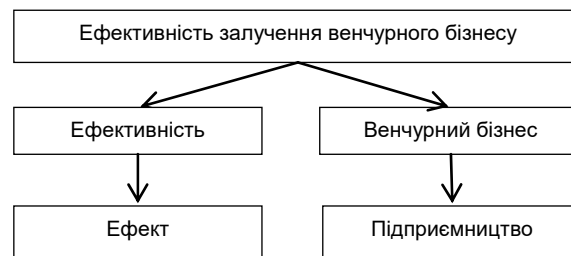

Рис. 1. Схема понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу

Джерело: складено автором

Теоретичні аспекти поняття венчурний бізнес.

Поняття "венчурний бізнес" з точки зору лінгвістики походить від складання двох слів англійської мови "venture" та "business". Найбільш традиційно, дане поняття перекладається з англійської мови як "ризиковий бізнес", тобто, бізнес, що здійснюється в умовах підвищеного ризику. Однак, це спрощене і не повне тлумачення даного поняття. Найповніший словник лексики англійської мови – Merriam-Webster, в якості головного трактування слова "venture" вказує, що це дієслово, що з'явилося в середньовічній англійській мові близько XV століття і являє собою скорочення і альтерацію слова "aventure": так називали ризик, гру, в деякому сенсі – небезпеку. Очевидно, що саме звідси випливає пряме тлумачення поняття венчурний бізнес, що стало традиційним [1, 2].

З іншого боку, професор Дж. Б. Тіделл, відомий американський лінгвіст, відносив появу цього слова до перших перекладів Біблії на англійську мову. На його думку, "venture" це іменник, що з'являється в першій книзі Царів, де трактування цього поняття пов'язано з таким змістом як шанс, удача, доля [3]. За цих умов, поняття "венчурний бізнес" постає в дещо іншому вигляді. Це вже не ризиковий бізнес, а "бізнес на вдачу", бізнес, що розрахований на шанс.

Однак головним є перше трактування і саме виходячи з нього в іноземних джерелах, даються змістовні визначення поняття венчурного бізнесу. Найсучасніше

видання "Бізнес Словника" компанії FinanceInc. розкриває поняття венчурного бізнесу як запуск підприємства, що здійснюється з метою отримання фінансового прибутку. Венчурний бізнес може також трактуватися як малий бізнес. Це процес інвестування однієї або більше осіб, так само як і груп у бізнесі, із розрахунком фінансової вигоди для всіх інвесторів. Більшість класичних комерційних підприємств створюються на основі ринкового попиту або відсутності пропозиції на ринку. Венчурні підприємства, що засновано на основі прямого обліку потреб споживачів, пропонують розвивати ринкові ідеї і продавати продукт або послугу, які тільки що для цього розроблені [4].

На погляд автора, виходячи з проаналізованих дефініцій, можна зробити висновок, що венчурний бізнес у першу чергу пов'язано з великим ризиком збитковості, про що свідчить тлумачення терміну "venture". Попре вищезазначене, в іноземних джерелах наукової літератури термін "венчурний бізнес" (ориг. venture business) зустрічається не так часто, як "венчурний капітал" (ориг. venture capital) та "прямі інвестиції" (ориг. private equity).

У США розуміння цих термінів обмежується початковими етапами розвитку нового бізнесу і капіталовкладеннями в високі технології. З іншого боку, провідна європейська венчурна організація – Асоціація прямого і венчурного інвестування (ориг. European Private Equity & Venture Capital Association – EVCA) дає пряме еконо-

мічне визначення венчурного капіталу, розуміючи як його "акціонерний капітал, що надається професійними фірмами, що інвестують, одночасно беручи участь в управлінні, в приватні підприємства, що демонструють значний потенціал росту, в фазах їх початкового розвитку, розширення та перетворення" [7].

Власний підхід виробили і британські фахівці, в рамках нього робиться наголос на середньостроковий і довгостроковий приріст капіталу (ориг. capital gains) від венчурних інвестицій, які не підходять для фондового ринку акції компаній, що володіють потенціалом зростання, при цьому більш розвинутий, ніж в інших сферах інвестування приріст капіталу повинен компенсувати ризики, а не ліквідність венчурних інвестицій. Найбільш повно цей підхід представлено в діяльності Британської

асоціації венчурного інвестування (ориг. British Venture Capital Association – BVCA) [6].

Поряд з цим, під поняттям "private equity" в Західній Європі розуміють теж саме, що і під поняттям "venture capital" у США, але розширюють останнє, включаючи в нього так само "викупи" контрольного пакету акцій за рахунок позикових коштів (ориг. leveraged buyouts, LBO). У свою чергу в США поняття "private equity" трактується як будь-які прямі інвестиції, за винятком венчурних інвестицій, які не входять в поняття "private equity" і позначаються як "venture capital". Відмінності в тлумаченні цих понять є причиною труднощів в зіставленні американської і західноєвропейської інформації про венчурний бізнес, тому слід систематизувати іноземні тлумачення проблемних понять для подальшого їх використання під час теоретичного аналізу "венчурного бізнесу".

Таблиця 1. Взаємозв'язок понять "венчурний капітал" та "прямі інвестиції"

Поняття	США	Європа
Венчурний капітал	акціонерний капітал, що надається професійними фірмами, що інвестують, одночасно беручи участь в управлінні, в приватні підприємства, що демонструють значний потенціал росту, в фазах їх початкового розвитку, розширення та перетворення	це вид капіталу, що має середньостроковий і довгостроковий приріст від венчурних інвестицій, який повинен компенсувати ризики, а не їх ліквідність.
Прямі інвестиції	будь-які прямі інвестиції, за винятком венчурних інвестицій, які не входять в поняття "private equity" і позначаються як "venture capital"	Фінансові ресурси, що надаються приватним підприємствам, які демонструють значний потенціал до зростання, в обмін на частку в акціонерному капіталі [5]

Джерело: складено автором

Автором дослідження представлено тлумачення понять "венчурний капітал" та "прямі інвестиції" в США та Європі (табл. 1). Виходячи з цього доцільно зробити висновок, що за кордоном робиться акцент на тому що, у сфері венчурного бізнесу відбувається фінансування інноваційного розвитку компаній з великим потенціалом зростання за умови викупу контрольного пакету акцій за рахунок позикових коштів.

В українському законодавстві не зустрічається поняття "венчурний бізнес", замість нього в вітчизняних нормативно-правових актах використовується поняття "венчурні фонди". Згідно з Законом України "Про інститути спільного інвестування" [8] венчурний фонд – це не диверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед юридичних та фізичних осіб. У цьому законотворчому акті не конкретизуються поняття, які належать безпосередньо до сфери венчурного бізнесу, а саме: венчурний капітал, венчурне фінансування та інші, венчурний бізнес фактично зводиться до діяльності венчурних фондів, які насправді є одними з учасників венчурної діяльності. З цього можна зробити висновок, що у законодавстві України немає чіткого поняття венчурного бізнесу.

Звертаючись до вітчизняних визначень поняття "венчурний бізнес", необхідно відзначити, що більшість авторів вказує на те, що венчурний бізнес являє собою підприємницьку діяльність або її сферу, однак деякі визначають венчурний бізнес як ризиковий бізнес, при цьому не згадуючи поняття "підприємництво". У монографії "Венчурний бізнес: управління та особливості розвитку" вказано, що венчурний бізнес – це ризикований бізнес, що є важливою формою технологічних нововведень, яка використовується в умовах комерціалізації результатів наукових досліджень у наукомістких галузях [9]. Білоруські вчені дотримуються схожої позиції, на їх думку венчурний бізнес – ризиковий бізнес, здійснюваний на принципах венчурного фінансування переважно в наукомістких високотехнологічних галузях виробництва, взаємодія двох підприємств – одного з капіталом, а іншого з ідеєю і енергією для реалізації

певної науково-технічної ідеї та отримання прибутку [10]. В обох роботах присвячених питанням вивчення сутності венчурного бізнесу вказано, що венчурний бізнес притаманний лише наукомістким галузям виробництва, тобто на його основі інтегрується новаторська ідея у вже існуюче виробництво, або спеціально засновується окрема компанія-виробник, що реалізує запропонований венчурний проект. Джерелом фінансування таких проектів або компаній виступають венчурні фірми або незалежні інвестори, тобто так звані бізнес ангели.

Іншу точку зору детально обґрунтовано у роботі В. О. Вишневської, вона вказує на те, що венчурний бізнес являє собою форму розширеного відтворення фінансового капіталу завдяки динамічному оновленню продукції та вдосконаленню технологічної бази виробництва, розвитку нових ринків під впливом науково-технічного прогресу [11]. Тобто вона порівнює венчурний бізнес із формою відтворення фінансового капіталу, що зростає завдяки реалізації комерційного проекту виробництва новаторської продукції чи послуги. В. Ю. Маврід у роботі "Методичні аспекти управління розвитком промислових підприємств" вказує, що венчурний бізнес – це система економічних відносин між великими й малими підприємствами з метою застосування науково-технічних досягнень [12]. Як і В. О. Вишневська науковець наполягає на тому, що венчурний бізнес – це форма відтворення фінансового капіталу.

На думку автора дослідження такий підхід до визначення поняття венчурний бізнес не є коректним, тому що він не відображає у повній мірі сутність венчурного бізнесу як саме бізнесу. Відтворення фінансового капіталу може стати частиною відносин у сфері венчурного бізнесу, аж ніяк ним самим [13].

Найбільш поширеним серед вітчизняних та закордонних науковців виступає трактування поняття венчурний бізнес як підприємницької діяльності або її окремої сфери. Київські вчені О.П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзівська та В.М. Євтушенко вважають, що венчурний бізнес – це сфера підприємницької діяльності, що пов'язана з реалізацією ризикових проектів, ризикових інвестицій головним чином у сфері науково-

технічних новинок [14]. У даному трактуванні вченими робиться акцент не тільки на те, що венчурний бізнес є сферою підприємницької діяльності, але й на те, що він пов'язаний з великим ступенем ризику.

Вищезгаданої позиції стосовно трактування поняття венчурний бізнес також дотримуються і інші вчені, наприклад, В.Л. Кисіль та Р.В. Садловський у роботі "Венчурний бізнес в Україні, його стан та характерні риси" також вказують, що венчурний бізнес – це сфера підприємницької діяльності, що пов'язана з реалізацією ризикових інвестицій у наукомістких галузях господарювання [15]. Окрім цього вони роблять акцент на засобі фінансування у сфері венчурного бізнесу, у роботі вказано, що це можуть бути банки, інвестиційні компанії, спеціалізовані венчурні фірми або незалежні інвестори. Автори також додають, що такий вид бізнесу пов'язаний з великим ризиком, тому його часто називають ризиковим.

А.І. Нікконен, І.І. Родіонов в монографії "Венчурний капітал і прямі інвестиції в інноваційній економіці" визначають венчурний бізнес як підприємницьку діяльність, в рамках якої капітал піддається ризикам збитків, але інвестується в розрахунок на істотний прибуток [16]. У цьому трактуванні не говориться про наукомісткі галузі або технічні новинки, тобто в їх розумінні венчурний бізнес пов'язаний лише з високим ступенем ризику та не має жодного відношення до інноваційного процесу розвитку підприємства.

Українські вчені Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник та В.С. Савчук трактують венчурний бізнес наступним чином – це один з видів підприємницької діяльності, що характеризується високим ступенем ризику і є основою реалізації нововведень, тобто це поєднання двох видів підприємництва: фінансового та іннова-

ційного [17]. У наведеному трактуванні мова йде вже не тільки про великий ступень ризику, але й про наукові новинки у виробництві.

Слід також взяти до уваги, що поняття "венчурний бізнес" в першу чергу спирається на феномен підприємництва, яке в свою чергу згідно п. 1, ст. 43 Господарського кодексу України визначається як "самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку" [18]. У той же час детального визначення поняття "бізнес" не існує в українському законодавстві, тому з точки зору закону поняття "бізнес" та "підприємництво" є синонімами.

У праці "Основи менеджменту" науковців Осовських вказано, що підприємництво – це основний вид самостійної господарської діяльності, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, яких називають підприємцями, від свого імені і на свій ризик на постійній основі. Бізнес – це справа, ділова активність, направлена на вирішення завдань, пов'язаних в кінцевому рахунку зі здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, з використанням форм та методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці [19]. Автори вказують також на те, що поняття "бізнес" ширше ніж "підприємництво", оскільки до бізнесу відноситься здійснення будь-яких одноразових комерційних угод в будь-якій сфері діяльності, які направлені на одержання доходу.

Виходячи з проведеного аналізу існуючих іноземних та вітчизняних дефініцій поняття венчурний бізнес, автор виділяє чотири підходи до визначення поняття "венчурний бізнес", що представлено у таблиці 2.

Таблиця 2. Підходи до визначення поняття "венчурний бізнес"

Назва підходу	Представники напрямку	Сутність підходу
1. Ризиковий бізнес	О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук, І. В. Войтов, В. М. Анищик, А. П. Гришанович, Н. К. Толочко.	Бізнес з великим ступенем ризику, переважно має місце у галузях з великим науково-технічним потенціалом
2. Форма відтворення фінансового капіталу	В. О. Вишнеvsька, В. Ю. Маврїду	Відновлення капіталу у результаті реалізації науково-технічного проекту
3. Підприємницька діяльність або її сфера	О. П. Зінченко, В. П. Ільчук, Л. Ф. Радзієvsька та В. М. Євтушенко, В.Л. Кисіль та Р.В. Садловський, А.І. Нікконен, І.І. Родіонов, Антонюк Л.Л., Поручник А.М. та Савчук В. С.	Сфера підприємництва у якій відбувається реалізації ризикових проектів щодо впровадження науково технічної ідеї
4. Фінансування інноваційного розвитку компанії	Р.Дж. Медіно, А. Маккей, Р. Лукас, Т. Фаразманд	Вливання венчурних інвестицій у інноваційний розвиток компанії

Джерело: складено автором

На думку автора найбільш раціональним є розуміння венчурного бізнесу як підприємницької діяльності або її окремої сфери, але не слід не брати до уваги значущість великого ступеню ризику. Тому, авторське формулювання поняття венчурний бізнес розроблено на основі двох підходів: венчурний бізнес як підприємницька діяльність та фінансування інноваційного розвитку компанії. За результатами проведеного у роботі дослідження автор прийшов до висновку, що венчурний бізнес – це підприємницька діяльність у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у науково-технічний та інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, яке схильне до потенційного зростання.

Теоретичні аспекти ефективності. Поняття "ефективність" не має однозначного визначення. До цього часу це поняття є предметом наукових дискусій в різних сферах, без сумніву воно є одним з центральних в економічній науці. Багато вчених-економістів вважають, що ефективність – це об'єктивна економічна категорія, яка при вмілому використанні існуючих економічних законів

має самостійну якісну і кількісну характеристики. Вона висловлює ефект від використання сукупної суспільної праці та капіталу, вкладеного у виробництво соціальної та економічної сфер [20].

Вважається, що термін "ефективність" спочатку з'явився в економічній літературі. Це підтверджується використанням даного терміну у роботах таких засновників класичної політекономії, як В. Петті, Ф. Кене, Д. Рікардо. Однак, використовуючи цей термін, вони неоднозначно ставилися до поняття "ефективність". Наприклад, Вільям Петті і Франсуа Кене не використали "ефективність" як самостійне поняття. Термін "ефективність" вживався ними як "результативність", як можливість оцінити діяльність уряду і його здатності поживити економічне життя. Давид Рікардо визначає ефективність як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, які були витрачені на отримання цього ефекту. З цього часу поняття "ефективність" набуває статусу економічної категорії [21].

Один з перших теоретиків менеджменту Г. Емерсон вважав ефективність основним завданням управління [22]. Він зробив важливий внесок в розвиток поняття "ефективність" – виділив зв'язок між ефективністю і функціональністю.

Однак, прийнято вважати, що основу вчення про економічну ефективність заклали італійський економіст Вільфредо Парето, який в 1906 р. написав трактат "Вчення політекономії". У теперішній час під ефективністю Парето розуміється стан системи, при якому неможливо поліпшити стан будь-яких її елементів, не погіршивши стану інших. На думку вченого О. Сухарева, таке уявлення ширше. З критерію ефективності Парето витікає, що найбільша ефективність задовольняє інтереси всіх агентів і заперечує нанесення збитку. О. Сухарев вказує на те, що ефективність є відносним поняттям [23].

Незважаючи на те, що проблемам визначення ефективності присвячено багато наукових робіт, єдиного

підходу до її визначення немає. На думку Е.Н. Чижової, А.Н. Брежневої, ефективність господарської діяльності можна розглядати як взаємозв'язок науково-технічного, соціально-екологічного та економічного ефектів [25]. У свою чергу "ефект" (від лат. effectus – виконання, дія і efficio – дію, виконую [24]) означає результат будь-яких дій. Необхідно відзначити, що згадані вище ефекти є різними за своїм характером. Підсумувати їх для отримання узагальнюючого результату не можна, так як кожен з них характеризує результат господарської діяльності тільки за відповідними критеріями.

Незважаючи на те, що ефективність походить від слова "ефект", в науковій літературі чітко розмежовуються поняття "ефект" і "ефективність". У табл. 3. автором наведено найбільш розповсюджені визначення поняття "ефект".

Таблиця 3. Визначення поняття "ефект"

Визначення ефекту	Автор
Результат, наслідок яких-небудь причин, дій, господарських заходів	Т.А. Сініцина
Корисний результат, виражений у вартісній оцінці	І.В. Петрова
Результат реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва за рахунок економії всіх виробничих ресурсів	Г.В. Осовська
Досягнутий результат в різних формах вияву (матеріальної, фінансової, просуванні по службі, соціальній та ін.)	С.В. Мочерний

Джерело: складено на основі [19, 26, 27, 28]

Таким чином, можна зробити висновок, що ефект – це безпосередньо досягнутий результат від здійснення певного виду діяльності. Але поняття "ефект" не може повністю охарактеризувати будь-якої вид діяльності або процес. Для більш повної характеристики необхідно вра-

ховувати, які були результати, за який час, завдяки яким витратам або ресурсам було отримано даний ефект. З цією метою було виділено поняття ефективність. Автором розглянуто основні підходи до визначення ефективності, поділяючи їх на групи за підходами, у табл. 4.

Таблиця 4. Підходи до визначення ефективності

Визначення ефективності	Представники підходу	Підхід
Вибір правильних цілей, на яких фокусується вся енергія	Е. Дж Долан	Вибір мети
Не тільки зв'язок результату до намічених цілей, а й результат (ефект) з точки зору оптимального використання ресурсів – матеріальних, фінансових, трудових	П.Ф. Друкер, О.Л. Устенко, І.А. Маркіна, А.Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін	Результативність використання ресурсів
Внутрішня економічність, яка вимірює найкраще використання ресурсів	М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі	Економічність ресурсів
Певне співвідношення (результату з цілями або результату з витратами на його отримання), тобто величина відносна, дана категорія носить управлінський характер і відображає, перш за все, ступінь досягнення поставлених цілей.	З.П. Румянцева, І.І. Мазур, В.Д. Шапіро, Н.Г. Ольдерогге, Т.А. Сініцина, М.В. Ячменева, О.И. Суліма, Б.З. Мільнер, Н. Туленков, С.В. Мочерний, К. Макконелл, С. Брю	Співвідношення результатів та витрат або цілей
Умови виникнення та відтворення економічних ефектів, що пов'язані з якісними характеристиками джерел і процесів перетворення стану об'єкта	І.В. Гонтарєва Р.М. Нижегородцев	Умови результативності

Джерело: складено на основі [26, 27, 29, 30, 31, 32, 33,34]

Згідно виділених підходів до визначення ефективності можна відзначити, що думки вчених розділилися на 5 напрямів. Згідно першого підходу під ефективність розуміється вибір правильних цілей діяльності підприємства. За другим підходом ефективність це результативність оптимального використання ресурсів. Вчені що дотримуються третього підходу представляють ефективність як оцінку економічності використання ресурсів підприємства.

Абсолютно нове розуміння ефективності запропонували українські вчені. І.В. Гонтарєва у своїх роботах пропонує розуміти ефективність як умови результативності. У дослідженні "Категоріальний апарат оцінювання ефективності розвитку підприємств" під поняттям "ефективність" розуміються умови виникнення та відтворення економічних ефектів, що пов'язані з якісними характери-

стиками джерел і процесів перетворення стану об'єкта. Під умовами слід розуміти передумови, що визначають процес перетворень, у той же час якісні характеристики – це сукупність характерних рис об'єкта та ступінь їх відповідності умовам досягнення певної мети.

Передумовами визначення ефективності є її інституційні та теоретичні складові. Інституційними передумовами є міжнародні та українські законодавчі акти, починаючи з Положень Лімської Декларації, які імпліційно до законодавства України, та до розробок Комісії з вимірювання ефективності під керівництвом Дж. Стігліца й А. Сена [34]. В 1977 році на Конгресі Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institutions) було прийнято Лімську Декларацію. Відповідно до цієї Декларації оцінка ефективності повинен

включати: а) перевірку результативності, зокрема досягнення поставлених цілей; б) перевірку віддачі від використаних матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів; в) перевірку дотримання вимог до організації оцінювання ефективності та витрат на отримання оцінки. Тобто з цього можна зробити висновок, що розуміння ефективності зводиться лише до співвідношення результатів діяльності до її витрат.

Ще раз слід наголосити, що найбільш популярним серед іноземних та вітчизняних вчених є підхід, згідно якого ефективність визначається як співвідношення результатів до витрат, що були понесені для його досягнення, або до раніш запланованих цілей. Здатність приносити результат процесу визначається співвідношенням ефекту або результату до витрат, що забезпечили його досягнення.

Проаналізувавши різні підходи до визначення поняття ефективності, автор прийшов до висновку, що під ефективністю слід розуміти комплексну категорію, яка відображає ступінь досягнення намічених цілей і визначається як співвідношення результату і встановлених цілей або співвідношення ефекту і витрат, ресурсів, витрачених на їх досягнення, з обов'язковим урахуванням фактора часу.

Таким чином, ефективність як економічна категорія відображає відповідність фактичного результату бажаному, іншими словами, це рівень досягнення цілей підприємства та його здатність до функціонування у конкурентному середовищі. Ефективність діяльності в такому розумінні застосовується для обґрунтування господарських рішень та різноманітних аналітичних оцінок.

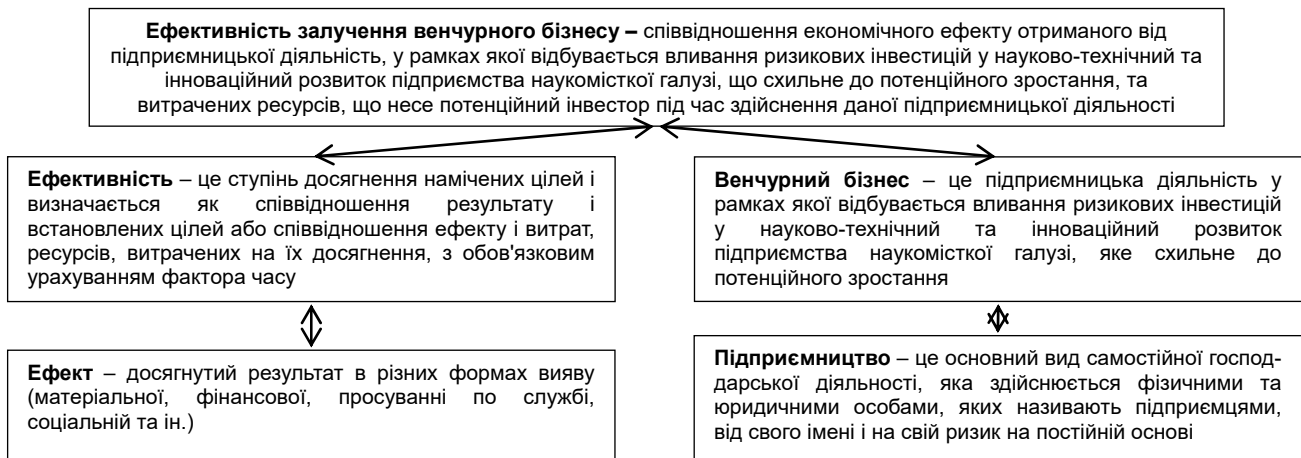

Рис. 2. Понятійно-категоріальний апарат ефективності залучення венчурного бізнесу

Джерело: розроблено автором

Отже, зіставляючи результати дослідження понять "венчурний бізнес" та "ефективність", можна інтегрувати авторське визначення поняття "ефективність залучення венчурного бізнесу". На думку автора, його слід розуміти як співвідношення економічного ефекту отриманого від підприємницької діяльності, у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у науково-технічний та інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, що схильне до потенційного зростання, та витрачених ресурсів, що несе потенційний інвестор під час здійснення даної підприємницької діяльності. Розгорнуту схему понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу, що дозволяє досліджувати взаємозв'язки між ключовими поняттями дослідження, представлено на рис.2.

Висновки. Таким чином, одним із шляхів успішного функціонування сучасного підприємництва є залучення венчурного бізнесу до нього про що свідчить значний розвиток останнього в Україні та за кордоном. У результаті дослідження автором було досягнуто основної мети, а саме – сформовано понятійно-категоріальний апарат ефективності залучення венчурного бізнесу. Виходячи з вищезазначеного під венчурним бізнесом слід розуміти підприємницьку діяльність у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у науково-технічний та інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, що схильне до потенційного зростання. Ефективність являє собою ступінь досягнення намічених цілей і визначається як співвідношення результату і встановлених цілей або співвідношення ефекту і витрат, ресурсів, витрачених на їх досягнення, з обов'яз-

ковим урахуванням фактора часу. За результатами інтегрування двох досліджених понять автор сформував нове поняття "ефективність залучення венчурного бізнесу" – співвідношення економічного ефекту отриманого від підприємницької діяльності, у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у науково-технічний та інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, що схильне до потенційного зростання, та витрачених ресурсів, що несе потенційний інвестор під час здійснення даної підприємницької діяльності.

Дискусія. Оскільки венчурний бізнес це інноваційний шлях ведення підприємницької діяльності, проведення наукових досліджень щодо даного поняття є вкрай важливим для сучасної економічної науки. Проведене автором дослідження джерел літератури дозволило проаналізувати існуючі на цей час дефініції понять венчурний бізнес та ефективність. У подальших дослідженнях автор планує дослідити проблеми, що виникають під час залучення венчурного бізнесу до діяльності українських промислових підприємств, а також виявити зв'язок, який існує між інтеграцією венчурного бізнесу в діяльність підприємства та його інноваційним розвитком. Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості використання розробленого автором понятійно-категоріального апарату під час розробки методичного підходу до оцінки ефективності залучення венчурного бізнесу до розвитку промислових підприємств, яка також планується у подальших дослідженнях автора.

Список використаних джерел

- The American Heritage® Dictionary of the English Language; Fourth Edition. – Houghton Mifflin Company, 2015. – 960 p.
- Dictionary and Thesaurus – Merriam-Webster Online. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/venture?show=0&t=1361177538>
- Tidell J.B. Bibleby Books; 9th ed./J.B. Tidell. – Baylor university press, 1986.–116P.
- Business Dictionary. Cambridge.– Finance Inc, 2013. – 637 P.
- BVCA Private Equity Explained. Lancaster Place, London, BVCA, 2014. URL: <http://www.bvca.co.uk/privateequityexplained.aspx> (дата звертання: 11.11.2016)
- BVCA Annual review 2013/14. Lancaster Place, London, BVCA, 2014. //www.yumpu.com: Yumpu is a digital platform for publishing your magazines, brochures or catalogs. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/view/19223112/annual-review-2013-14-bvca-admin/9> (дата звертання: 20.03.2016)
- Little book of Private Equity. Brussels, EVCA, 2010. //www.evca.eu: CREATING LASTING VALUE EUROPEAN PRIVATE EQUITY & VENTURE CAPITAL ASSOCIATION. URL: <http://www.evca.eu/media/19732/Little-book-of-Private-Equity.pdf> (дата звертання: 19.03.2016)
- Закон України "Про інститути спільного інвестування" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
- Кузьмін О.Є., Найчук-Хрущ М.Б., Гук О.В. Венчурний бізнес: управління та особливості розвитку: монографія / О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук // – Львів: ЗУКЦ, 2011. – 194 с.
- Войтов І.В., Анищик В.М., Гришанович А.П., Толочко Н.К. Инновационная деятельность и венчурный бизнес: методическое пособие / И.В. Войтов, В.М. Анищик, А.П. Гришанович, Н.К. Толочко. // – Минск: ГУ "БелИСА", 2011. – 188 с.
- Вишневська В.О. Венчурний бізнес як джерело фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств в умовах сучасного економічного розвитку України / В.О. Вишневська // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 4. – С. 27-30.
- Маврідю В.Ю. Методичні аспекти управління розвитком промислових підприємств / В.Ю. Маврідю // Таврический экономический журнал. Симферополь, Крымский институт бизнесу. – № 3-4, 2012. – С. 76-80.
- Наумова Е. Управление инвестиционной деятельностью предприятия в условиях кризисных явлений // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2016. №4 (181). DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/181-4/6> URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-investitsionnoy-deyatelnostyu-predpriyatiya-v-usloviyah-krizisnyh-yavleniy>
- Зінченко О.П., Ільчук В.П., Радзієвська Л.Ф., Євтушенко В.М. Стан розвитку організаційних форм венчурного підприємництва і його інфраструктури в країнах світу та в Україні / О.П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзієвська, В.М. Євтушенко. – Київ: НДІСЕП, 2014. – 80 с.
- Кисіль В.Л., Садловський Р.В. Венчурний бізнес в Україні, його стан та характерні риси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2014/Economics/65283.doc.htm
- Никконен А.И., Родионов И.И. Венчурный капитал и прямые инвестиции в инновационной экономике Ч.1: СПб.: РАВИ, 2014.– 171 с.
- Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія механізм розробки та комерціалізації: Монографія. – К.: КНЕУ, 2013. – 394 с.
- Паливода А.В. Господарський кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 квіт. 2015 р. – К.: Паливода А.В., 2015. – 189 с.
- Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту. Монографія / К.: "Кондор", 2013.– 664 с.
- Денисов В.Т., Медведева Ю.П., Денисов Д.Д., Резник А.Е. Сущность эффективности и ее повышение // Поволжский торгово-экономический журнал. 2010. № 3. С. 6–13.
- Солодка М.С. Надежность, эффективность, качество систем управления. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://quality.eur.ru/MATERIFLY10/gsm.html>.
- Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности. М.: Экономика, 1992. 224 с.
- Сухарев О.С. К новой теории эффективности экономики // Инвестиции в России. 2008. № 11. С. 9–17.
- Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Сов. энцикл., 1989. 1583 с.
- Чижова Е.Н., Брежнев А.Н. Проблема трактовки эффективности как экономической категории. URL: <http://www.techros.ru/text/2921>
- Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 1 / редкол. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр "Академія", 2000. – 864 с.
- Синицына Т.А. Оценка эффективности системы управления промышленным предприятием – целевой подход: дис. канд. экон. наук : 08.06.01 / Синицына Т.А. – Одесса : ОГЭУ, 2004. – 187 с.
- Петрова І. В. Оцінка ефективності управлінської діяльності на підприємствах вугільної промисловості: дис. канд. экон. наук: 08.06.01 / Петрова І.В. – Донецьк, 2003. –192 с.
- Устенко О.Л. Економіка підприємництва / О.Л. Устенко. – К.: МАУП, 1999. – 44 с. 6.
- Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М.: ИНФРА, 1996. – 176 с.
- Ансофф И. Стратегическое управление. М., 1989. 358 с.
- Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М.: Дело, 1999. 800 с.
- Томсон А. Экономика фирмы. М.: БИНОМ, 1998. 544 с.
- Гонтарева И.В., Нижегородцев Р.М. Категориальный аппарат оценивания эффективности развития предприятий // Экономика развития.-2012.-№3.-с. 47-54
- Аммосов Ю.П. Венчурный капитализм: от истоков до современности. СПб: Феникс. 2005. 327 с.

Надійшло до редакції 12.05.17
Date of editorial approval 25.06.17

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

A. Чередник, асп.

Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеця, Харьков, Украина

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНОГО АППАРАТА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ВЕНЧУРНОГО БИЗНЕСА

В статье усовершенствован понятийно-категориальный аппарат эффективности привлечения венчурного бизнеса. Исследованы теоретические основы понятия венчурный бизнес, выделены четыре подхода к его пониманию, и разработана собственная дефиниция понятия, которая в полной мере отражает его сущность. Автором рассмотрены соответствующие подходы к определению понятий эффект и эффективность и выявлено, что эффективность представляет собой соотношение полученного эффекта к затратам, понесенным на его достижение. Также автором разработано понятие эффективности привлечения венчурного бизнеса.

Ключевые слова: венчурный бизнес, предпринимательство, эффект, эффективность, эффективность венчурного бизнеса.

A. Cherednik, PHD student

Simon Kuznets Kharkov national university of economics, Kharkov, Ukraine

THE IMPROVEMENT OF THE CONCEPT OF THE EFFICIENCY OF VENTURE BUSINESS'S ATTRACTION

The concept of the efficiency of venture business's attraction was improved in the article. The theoretical foundations of venture business's concept were explored, four approaches to venture business's understanding were singled out, and its own definition which fully reflects the essence was developed in the investigation. The author examines the existing approaches to the concepts of effect and efficiency and revealed that efficiency is the ratio of the effect obtained to the costs incurred to achieve it. Also, the author developed the concept of effectiveness of venture business's attraction.

Keywords: venture business, entrepreneurship, effect, efficiency, efficiency of venture business.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

- Reference. (venture). 2015. Dictionary of the English Language. 4th ed. Houghton Mifflin Company. 960 p.
- Reference. (venture business) in Merriam-Webster [online] Springfield: Merriam-Webster, Inc. Available at: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/venture> [Accessed 1 May 2017]
- Tidell, J.B., 1986. Bibleby Books; 9th ed. Baylor university press. 116 p.
- Business Dictionary. 2013. Cambridge.- Finance Inc. 637 P.
- BVCA Private Equity Explained. 2014. BVCA [online] London. Lancaster Place. Available at: <http://www.bvca.co.uk/privateequityexplained.aspx> [Accessed 11 Nov 2016]
- BVCA Annual review 2013/14. 2014. BVCA [online] London. Lancaster Place. Available at: <https://www.yumpu.com/en/document/view/19223112/annual-review-2013-14-bvca-admin/9> [Accessed 11 Nov 2016]

7. Little book of Private Equity. 2010. EVCA [online] Brussels, Available at: <http://www.evca.eu/media/19732/Little-book-of-Private-Equity.pdf> [Accessed 11 March 2017]
8. Law of Ukraine "On Collective Investment Institutions" / 2001. Kiev. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>. [Accessed 21 May 2017]
9. Kuzmin, O., Naychuk-Khrushch, M.B., Hook, A.V. 2011. *Venture business: management and features of development*. Lviv. ZUKTS. 194 p.
10. Voitov, I.V., Anyschuk, V.M., Hryshanovych, A.P., Talochka, N.K., 2011. *Innovation and venture business: manual*. Minsk. "BelYSA". 188 p.
11. Vishnevskaya, V.O., 2010. *Venture business as a source of innovative financing engineering companies in economic development of Ukraine*. Investment: Practice and Experience № 4. Kiev. Condor. P. 27-30.
12. Mavridu, V.U., 2012. *Methodological aspects of industrial development*. Taurian Economic Journal № 3-4. Simferopol. Crimean Business Institute. P. 76-80.
13. Naumova, E., 2016. *Management of the enterprise's investment activity in the conditions of crisis phenomena*. Bulletin of the National University of Taras Shevchenko. *Economica*. 4 (181). [online]. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/181-4/6>
14. Zinchenko, A.P., Il'chuk, V.P., Radzyeyska, L.F., Yevtushenko, V., 2014. *The state of organizational forms of venture business and its infrastructure in the world and in Ukraine*. Kyiv: NDISEP. 80 p.
15. Kissel, V.L., Sadlovskyy, R.V., 2014. *Venture business in Ukraine, its state and characteristics* *Innovation* № 8. [online] Lviv. Available at: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2014/Economics/65283.doc.html. [Accessed 5 May 2017]
16. Nykkanen, A.I., Rodyonov, I.I., 2014. *Venture capital and direct investment in the innovative economics*. 1st ed. St. Petersburg. Rabbi. 171 p.
17. Antoniuk, L.L., Poruchnyk, A.M., Savchuk, V.S., 2013. *Innovations: Theoretical mechanism of development and commercialization*. Kiev. KNEU. 394p.
18. Palyvoda, A., 2015. *Economic Code of Ukraine, the current legislation as amended and supplemented*. Kiev. Condor. 189 p.
19. Osovska, A.V., Osovskyy, O.A., 2013. *Fundamentals of Management*. Kiev. Condor. 664 c.
20. Denisov, V.T., Medvedev, J.P., Denisov, D.D., Resnick, A.E., 2010. *The essence of the effectiveness*. Increase Povolzhskii trade-economic magazine № 3. Moscow. Abi. P. 6-13.
21. Solodkaya, M.S., 2016. *Reliability of, Efficiency, Quality management systems*. Available at: <http://quality.eup.ru/MATERIFLY10/gsm.html>. [Accessed 15 May 2017]
22. Emerson, G., 1992. *Twelve principles of productivity*. Moscow. Economics. 224 p.
23. Sukharev, O.S., 2008. *Theory of the effectiveness of the economy*. Investments № 11. St. Petersburg. Rabbi. P. 9-17.
24. Prokhorov, A.M., 1989. *Soviet Encyclopedic Dictionary* 1st Ed. Moscow. Abi 1583 p.
25. Chizhov, E.N., Brezhne, A.N., 2009. *The problem of interpretation of the effectiveness as economic category*. Fundamentals of Management № 4. [online] St. Petersburg. Available at: <http://www.techros.ru/text/2921> [Accessed 11 May 2017]
26. Mocherny, B., 2000. *Economic Encyclopedia: in 3 vol.* 1st ed. Kiev. Center "Academy", . 864 p.
27. Sinityna, T.A., 2004. *Comments of the effectiveness of the enterprise management systems approach*. Odessa. ONEU, 187 p.
28. Petrov, I.V., 2003. *Evaluation of the effectiveness of management activities in the coal industry*. Donetsk. Visla. 192 p.
29. Ustenko, O.L., 1999. *Economy business*. Kiev: AIDP, p. 69.
30. Sheremet, A.D., 1996. *Financial analysis*. Moscow. INFRA, 176 p.
31. Ansoff, I., 1989. *Strategic management*. Moscow. INFRA. 358 p.
32. Meskon, M. Albert, M. Hedouri, F., 1999. *Fundamentals of Management*. Moscow. Delo, 800 p.
33. Thomson A., 1998. *Economics firm*. Moscow. Binom, 544 p.
34. Gontareva, I.V., Nyzhehorodtsev, R.M., 2012. *The concept of the evaluation of the effectiveness of development enterprises* *Economy of development* №3. Kharkiv. INZHEK. P. 47-54.
35. Ammosov, Y.P., 2005. *Venture capitalism: from the source to the present*. St. Petersburg. Phoenix. 327 p.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. *Economics*, 2017; 4(193): 50-57

УДК 339.5

JEL Classification: F10, L60, F17

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/8>

Л. Ярош-Дмитренко, канд. екон. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті проблема підвищення міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства висвітлюється в контексті забезпечення можливостей для подолання кризових явищ в країні та формування передумов економічного зростання. Представлено та проаналізовано систему факторів, визначено пріоритети підвищення міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств, які визначають можливості позитивного впливу на подолання кризових явищ в економіці.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, конкурентна перевага, промислове підприємство, закордонні ринки, міжнародний ринок, експорт, економічний розвиток, кризові явища.

Постановка проблеми. М. Портер вважав основою стабільного функціонування економіки і її конкурентоспроможності стабільне політико-правове оточення і ефективну макроекономічну політику [1]. Водночас, для розвитку економіки країни не менш важливою є ефективність на мікрорівні, здатність підприємств до виробництва конкурентоспроможної продукції та надання потребуваних ринком послуг [2; 3]. Зростання конкурентоспроможності підприємства створює базу для поширення їх присутності та економічної віддачі від неї на закордонних ринках, що пов'язується з поняттям міжнародної конкурентоспроможності підприємства, що, в свою чергу, дозволяє акумулювати ресурси для економічного зростання.

В ситуації України, діяльність у напрямку поширення присутності на закордонних ринках особливо актуальна з огляду на те, що на даний момент дану ситуацію слід визначити як кризову. Кризові явища на макrorівні значною мірою обумовлюють наявність кризових явищ на рівні окремих підприємств, одним з найбільш важливих для промислових підприємств країни наслідків макро-

економічної кризи є те, що саме внаслідок кризових явищ суттєво обмежуються можливості внутрішнього ринку споживання України. Важливим напрямком діяльності, що здатен певною мірою підвищити потенціал розвитку та створити ресурсну основу для економічного зростання промислових підприємств в Україні саме в умовах кризи та обмеженості внутрішнього споживання промислової продукції є розвиток активності на зовнішніх ринках, що можливо в умовах конкуренції лише через забезпечення сталої міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств та продукції, яку вони виробляють та пропонують на закордонних ринках. Отримані в результаті ефективної діяльності на зовнішніх ринках від реалізації конкурентоспроможної промислової продукції ресурси при цьому надходять в Україну, стаючи фактором та ресурсною базою для подолання кризових явищ не лише для окремого підприємства-експортера, але й для країни в цілому, за умови ефективного використання даних ресурсів в інтересах економічного відновлення та розвитку.